

ÖĞRETMENLERİN KENDİ EĞİTİM FELSEFELERİNİ İNŞA ETMELERİ ÜZERİNE

Gül TUNCEL*

ÖZET

Bu makalede, eğitimciler/öğretmenler tarafından takip edilmiş olan başlıca eğitim felsefeleri incelenmiştir. Bu dördü, daimicilik, esasicilik, ilerlemecilik ve yeniden kurmacılıktır. Bu durumda, eğitimciler/öğretmenlerin felsefi yelpazede bir grup ve bir birey olarak durdukları yeri bilmeleri gerekmektedir. Böylece, onlar kendi eğitim felsefelerini inşa etmeli ve onları birbiriyle tutarlı birkaç ifade ile formüle etmeleri gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim felsefesi, Daimicilik, Esasicilik, İlerlemecilik, Yeniden Kurmacılık

ABSTRACT

In this article, four major philosophier of education which have already been taken into consideration by educators or teachers are examined. These are; perennialism, essentialism, progressivism and reconstructivism. With this article, it is aimed to make sure where the educators stand as individuals and as a group in the philosophical spectrum. Through this article they can also build their own philosophiesof education and can formulate them into some kind of cohorent statement.

---

* Arş. Gör. , Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi,
E-mail:gltuncel@yahoo.com

1.Giriş

“Felsefe” terimi ortalama insanda ve hatta ortalama öğrencide bile endişe hissine neden olur. Her ikisi de felsefenin günlük yaşamla ilgisi olmayan gizemli konularla meşgul olduğuna inanır. Böyle kuruntular ortalama insanın felsefeye karşı sıkı bir şekilde zihnini kapamasına neden olur (Schofield/ 1972: 1). Oysa felsefe hem profesyonel eğitimcilere hem de mesleğinde deneyimli veya deneyimsiz olarak çalışan öğretmenlere yardımcı olabilir. Felsefenin yardımına kucak açmak için asla çok erken ya da çok geç değildir. Çünkü Russell’ın dediği gibi felsefe teriminin yerine ‘birçok seçenekler’ deyiimi kullanılabilir (1997: 93). “Soru sorma süreci” şeklinde de tanımlanabilen felsefe, bu süreç içerisinde yaşamın farklı alanlarında olduğu gibi eğitim alanında da değişik seçenekleri ortaya koyar.

İnsanoğlu var olduğundan beri her zaman çocuklarının eğitim ve öğretileri için zaman harcamış ve bazen çocuklarının iyi bir eğitim alabilmeleri uğrunda onların vesayetini bu konuda tecrübesi olan aile yakınlarına devretmiştir. Burada dikkat edilmesi ve üzerinde durulması gereken nokta ise her toplumun gelecek kuşakların eğitim ve öğretimi için yatırım yapmış olmasıdır. Her zaman toplumların ihtiyaç listelerinde eğitim ve öğretim baş yeri almıştır. Çocukların toplumdaki yerleri için onların nasıl hazırlanacağı konusu nesiller boyu düşünüülüp, tartışılmıştır. Formal bir eğitimin yapılmadığı zamanlarda bile eğitim için planlar yapılmakta diğer yandan onun için bir felsefe inşa edilmekteydi. Son analizde bu felsefe ne biçim alırsa alsın –ister anlaşılması güç ister sofistike olsun- ve bir yerde çağdaş bir toplum bulunsun, burada eğitim felsefesi giderek karmaşıklaşan ve kompleks bir hal alan dünyada yerini almak ve kendi emellerini gerçekleştirmek için her nesilde başarılı olmak üzere yapılan bir plandır (Power/ 1982: 4).

Eğitimde düşünürler bilinebilecek şeyleri ve bunlar için yapılması gerekenlerin ne olduğunu öğrenmeyi arzu ederler. Onlar gerçeğin doğası ve değerlerin kaynağı ile bunların eğitim açısından (amaçlar, program, yöntem) ifade ettikleri için ilgilenirler (Park/ 1966: 5). Onlar temel gerçekliğin

doğasının bilinebildiğine, değerlerin vahiy veya sezgi yoluyla keşfedildiğine inanabilir veya inanmayabilir, tüm bilgiyi gözlem ve deneye indirgeyebilir veya indirgemeyebilirler. Ama onların metafizik, epistemoloji ve aksiyoloji üzerine görüşleri ne olursa olsun, onlar bütün bunların eğitim için anlamlarıyla ilgilidirler. Bu anlayışla eğitim felsefesi formal okullaşma yoluyla öğrencilerde geliştirilmesi beklenen tutum ve davranışlarla ilgili amaçların araştırılmasıdır. Ancak eğitim sürecinin konuları ya da amaçlarının kaynağını araştırmak kolay bir iş değildir. Bu insanoğlunun biyolojik, psikolojik ve tarihsel doğasının, kültürünün, geleneklerinin ve odak problemlerinin ayrıntılı bir incelemesini içerir. Bununla ilgili olarak Hook'a (1973: 16) göre felsefenin tespit ettiği sorular şunlardır:

- İnsan hayatının değeri nedir?
- Bu değeri keşfetmek ve onu insan yaşamının niteliği haline getirmek için gerekli olan bilgi ve güç nedir?

Eğitim felsefesi alanında daha spesifik bir şekilde düşünüldüğünde Hook (1973: 16) bu soruları iki grup halinde eğitim için karşılıklarını ortaya koyar:

- Kültür aktarımı ve toplumsal organizasyonda eğitimin oynadığı rol nedir? Bireysel ihtiyaçlar ve ilgiler, toplum gelenekleri ve kurumlar tarafından nasıl etkilenir?
- Eğitimin amaçları nelerdir? Ne tür bir toplum bu amaçları en iyi şekilde iletebilir? Birbiriyle ilgili toplumsal ve bireysel amaçların arzu edilenlerini gerçekleştirmek için hangi bilgi, beceri ve teknikleri vermek gerekir, hangi alışkanlık, değer ve yetenekler edinilmelidir?

Bu sorulara verilen farklı cevaplar değişik eğitim felsefesi görüşlerini oluşturmaktadır. Aşağıda başlıca eğitim felsefelerinin eğitimin amaçları ve yöntemleri ile ilgili savunduğu düşünceler verilmektedir.

2.Eğitim Felsefeleri

2.1.Daimicilik (Perennialism):

“Perennial” terim olarak ebedi, daimi anlamına gelir ve perennialistler/daimiciler ebedi doğruların arayışı içindedir. Daimiciliğin temel eğitim görüşü bilginin prensiplerinin tamamen daimi olduğu fikrine dayanır. Bu eğitim görüşünün temeli bilginin aletleri olan inançla beraber insanın akıl gücünün de önemini vurgulayan Thomas Aquinas’ın çalışmaları tarafından oluşturulur (Johnson v.d./1985: 347). 20. Yüzyılda daimicilik Mortimer J. Adler ve Robert M. Hutchins gibi temsilciler tarafından yeniden canlandırılan bir eğitim felsefesi olur ve geçmişin doğruları ve büyük fikirleri yeni yaşama aktarmaya çalışılır. Ağırlıklı olarak Platon, Aristoteles ve Thomas Aquinas’ın felsefeleri üzerine şekillenerek Antik ve Ortaçağ kültürünün inanç ve değerlerini merkeze alarak bunları kendi çağına uyarlar (Rich/ 1992: 221; Pulliam/ 1987: 174).Çünkü daimiciler, evrende çok küçük yüzeysel değişimler olduğunu ve, doğru ve iyilik gibi temel değerlerin hiç değişmediğini savunurlar. Bu yüzden Batı Uygarlığının büyük klasiklerine inanırlar; Platon’un eserlerinde insan doğasının ve toplumun değişmediğini gösteren en iyi ifadelerin bulunduğunu savunurlar.

Daimiciler için gerçeklik, bir akıl dünyasıdır. Bazı gerçekler bize ilahi yasalarla bildirilir, bazıları da yapılan çalışmalarla öğrenilir. İyilik ve bunun gibi değerler aklın kendisinde bulunur (Wiles&Bondi/ 1989: 47). Bu yüzden insanı diğerlerinden ayıran özelliği olan akli geliştirmek daimiciliğin temelini teşkil eder. Böylece daimici eğitimin odağını akli (zibni) disipline etmek için tasarlanmış aktiviteler oluşturur.

Hutchins’in de belirttiği gibi ortak bir insan doğası vardır: İnsan akli, ahlaki ve ruhi bir oluşumdur. Eğitimin amacı da, bu doğanın geliştirilmesi, daha iyi bir hale getirilmesidir. Okullar bu gelişimi yerine getirmekle görevlidir (Rich/ 1992: 222; Doll/ 1978: 27). Daimiciler için bu gelişim ebedi gerçekleri, değişmez doğruları öğrenmekle son bulur. Esasen okulların temel işlevi de bu gerçekleri öğretmektir. Günümüzde sosyal ve davranışsal bilimler ortak bir insan doğası olup olmadığı ile ilgili farklı görüşlere sahip olsalar da daimicilik insan doğasının her yerde aynı olduğunu iddia eder.

Daimicilik Hutchins tarafından kesin bir şekilde şöyle özetlenir: Eğitim öğretime yöneliktir. Öğretim bilgiye yöneliktir. Bilgi gerçek/doğrudur. Gerçek/doğru her yerde aynıdır. Bu sebeple eğitim de her yerde aynı olmalıdır (Rich/ 1992: 223). Böylece daimiciler kültürel şartların çeşitliliğine ve bireysel farkların varlığına önem vermezler. Onlar tüm yaşlardaki okul çocukları için kusursuz bir genel program olduğunu ileri sürerler. Ancak entellektüel açıdan yeterli görülmeyen çocuklar için mesleki eğitimi önerirler.

Kneller (1964: 108) daimicilik eğitim felsefesinin altı temel prensibini aşağıda özetlemektedir.

- İnsan doğası her yerde aynı olduğundan eğitimin de doğası her yerde aynıdır.
- İnsanın ayırt edici karakteristiği onun düşünme (muhakeme etme) yeteneği olduğundan eğitim mantığı ve akıl niteliklerini geliştirmek üzerine yoğunlaşmalı ve insan aklını disipline ederek disiplinli düşünmeye alıştırmalıdır.
- Eğitim hayatın tam bir benzeri değildir, ama onun için bir hazırlıktır.
- Eğitimin amacı bireyin değişmeyen evrensel gerçeğe uyumunu sağlamaktır.
- Çocuklara hem maddi hem de manevi olarak dünyanın ebedilikleri ile yakınlık kurmalarını sağlayacak belirli temel konular öğretilmelidir.
- Bu ebedilikler en iyi şekilde daimicilerin “Büyük Eserler” (Klasikler) olarak isimlendirdiği kitaplarda incelenebilir.

Daimicilik eğitim felsefesinin bu altı temel prensibinin eğitim için karşılıkları aşağıdaki tabloda şöyle ifade edilebilir.

Tablo 1.

<i>Daimici Eğitim</i>	
<i>Tema</i>	Evrende değişmeyen mutlak doğrular vardır. İnsanın özü de her yerde ve her zaman aynıdır.
<i>Eğitimsel Amaç</i>	Bireyi ideal ve evrensel gerçeklere göre yetiştirmektir. Bu da insanın aklını tutarlı bir şekilde kullanmasını sağlayarak gerçekleşir.
<i>Program</i>	Toplum bilimleri, edebiyat, matematik, felsefe, mantık, dil, doğa bilimleri, klasikler vasıtasıyla yapılandırılır.
<i>İçerik</i>	Eğitim programının içeriğinde yer alan bilgi kesin ve mutlak bir bilgidir. Konular evrensel doğruları yansıtacak bir biçimde seçilmelidir.
<i>Yöntem</i>	Tümdengelim, Sokratik tartışma, Aktarım
<i>Eğitim Ortamı</i>	Öğretmen otoritesi hakimiyetinde dış disiplin uygulanarak gerektiğinde cezaya başvurulur.
<i>Öğrencilerin Yeri</i>	Eğitimleri öğretmen tarafından yönetilen pasif alıcılar konumundadır.
<i>Öğretmenin Rolü</i>	Her açıdan öğrenciye örnek olur. öğrenme sürecini yönetmekte uzmandır ve eğitim ortamının merkezinde yer alır.
<i>Değerlendirme</i>	Sorular zihni çalıştıracak, ideal ve evrensel gerçekleri öğrenip öğrenmediğini denetleyebilecek kapsamda olmalıdır.

(Rich/ 1992; Johnson v.d./1985; Wiles&Bondi/ 1989; Pulliam/ 1987)

2.2. Esasicilik (Essentialism):

Amerikan eğitiminde çeşitli biçimlerde dile getirilmesine rağmen esasicilik, ilerlemeciliğe karşı bir tepki olarak gün ışığına çıktığından 1930'lara kadar organize bir hareket olmamıştır. Esasicilik açıkça tanımlanmış bir eğitim felsefesi olarak 1938'de William C. Bagley tarafından formüle edilir ve Bagley'in liderlik ettiği Essentialist Committee for the Advancement of Education 1920'lerde hayli destek kazanan ilerlemeciliğe bir saldırı başlatır. 1950'lerde soğuk savaş sırasında ve 1980'lerde "temellere dönüş hareketi" ile birlikte diğerlerine üstün gelen bir eğitim hareketi olur ve Reagan hükümeti sırasında Eğitim Bakanı William J. Bennett ve yardımcısı Hyman Rickover ile tarihçi Arthur Bestor tarafından temsil edilir (Rich/ 1992: 93,225; Johnson v.d/ 1985: 349).

Esasiciliğin idealizm ve realizm ile bir şekilde uyum sağladığı halde formal olarak herhangi bir felsefi gelenekle bağlantısı yoktur. İdealizmden

esasiciliğin temellerini belirlemekte önemli olan gerçekliğin merkezi ögesi olarak aklı görme fikri gelir. Realizm de aklın duyu organları aracılığıyla elde edilen verileri işleyip şekillendirdiğini ve bilgi haline dönüştürdüğünü savunur. Yine realizm eğitimin nicel görünüşü üzerine önemli bir vurguya liderlik eden gerçekliğin fiziksel şeyler olduğu temel görüşüyle esasiciliğe katkıda bulunur ve insanın toplumsal bir varlık olduğunu, bu nedenle mutlaka bir toplumun/devletin bir üyesi olarak yaşaması gerektiğini ifade eder. (Kneller/ 1963: 113; Rich/ 1992: 93,225; Johnson v.d/ 1985: 349; Sönmez, 1998, 86). Bu felsefi bağlamda esasiciliğin amacı kültürel mirası aktarmak ve iyi vatandaşlar yetiştirmektir. Esasicilik temel konuları çalışarak, sağlam disipline alışkanlıklar geliştirerek ve otoriteye saygı göstermeyi öğreterek, temel prensipler doğrultusunda eğiterek bu amacı gerçekleştirmek ister.

1889'dan 1906'ya kadar Birleşik Devletler Eğitim Komisyonu üyeliği yapan William T. Harris bir öğrencinin sınıfta izlenmesi gereken belli başlı dört kural ileri sürer: Düzenlilik, dakiklik, sessizlik, çalışkanlık. O, öğrencinin bu kuralları okul saatlerinin ötesinde günlük yaşamında sürdürdüğü takdirde iyi bir karakter geliştireceğini ve daha istekli bir şekilde yumuşak başlılıkla sorumluluklarını öğreneceğini vurgular. Bir eğitim filozofu olan Ross L. Finley sosyal kontrolün önemi açısından Harris ile aynı inancı paylaşır. O, 1920'lerin sonlarında demokrasi hakkındaki yanlış anlamaların bir sonucu olarak bağımsızlık ve bireysel teşebbüs kavramlarının sosyal kontrol olgusunu zedelediği görüşündedir (Rich/ 1992: 94). Sosyal beklentiler ve gençliğe özgü içgüdüler arasında kaçınılmaz olan bir çekişme nedeniyle gençler kontrol olgusuna alternatif olarak ortaya atılan yanlış anlaşılmalı bir özgürlük kavramı ile sosyal kaosa sebep olurlar.

Esasicilik disiplini, düzeni, kontrolü ve çalışkanlığı önemle vurgular. Bir eğitim filozofu ve esasiciliğin savunucusu olarak Michael Demiashkevich disiplini, öğrenci davranışını yöneten yönetmelikler ve kurallar bütünü şeklinde tanımlar. O, öğrencilerin okul yönetmeliklerinin ve

kurallarının gerekliliğini anlamalarının önemli olduğuna inanır (Rich/ 1992: 93). Böylece onlar bu kuralları kendiliğinden kabul eder ve uyarlar.

Kneller (1964: 113) esasıcılık eğitim felsefesinin temel ilkelerini şöyle özetlemektedir.

- Öğrenme gerekli bir şekilde sıkı çalışma ve uygulamayı içerir.
- Eğitimde ilk adım öğrenciden ziyade öğretmen ile atılır.
- Eğitimin özü salık verilen konu materyallerini özümsemektir.
- Okul geleneksel zihni disiplin metotlarını muhafaza eder.

Esasıcılık eğitim felsefesinin bu temel ilkelerinin eğitim için karşılıkları aşağıdaki tabloda şöyle özetlenebilir.

Tablo 2

<i>Esasıcı Eğitim</i>	
<i>Tema</i>	Temel kültür ortak bir öze sahiptir
<i>Eğitimsel Amaç</i>	Genel refahı ve sosyal birliği güvence altına almak için kültürel aktarımı gerçekleştirmektir.
<i>Program</i>	Temel eğitimde okuma, yazma, hesaplama becerileri verilir. Uyumlu bir sosyal yaşam ve akademik başarı için gerekli olan iletişim becerileri kazandırılır. Toplum bilimleri, fen bilimleri, genel kültür dersleri programda yer alır.
<i>İçerik</i>	Temel kültürel değerlerin aktarımını sağlayacak konulardan seçilmelidir.
<i>Yöntem</i>	Tümevarım, aktarım
<i>Eğitim Ortamı</i>	Okul hiyerarşik bir düzenle yönetilir. Otoriteyi korumak ve dış disiplini sağlamak için öğrenciye ceza ya da ödül verilebilir.
<i>Öğrencilerin yeri</i>	Kendisine aktarılanları ezberler, sorulduğunda söyler.
<i>Öğretmenin Rolü</i>	Programdaki konuları öğrenciye aktarmak ve öğrenci için örnek teşkil etmektir.
<i>Değerlendirme</i>	Sınavlar öğrencinin kültürel değerleri öğrenip öğrenmediğini saptayacak sorulardan oluşmalıdır.

(Power/ 1982; 193)

2.3.İlerlemecilik (Progressivism):

İlerlemecilik geleneksel eğitime bir alternatif sağlayan ve hızla değişen sanayi toplumunun ihtiyaçlarına hitap etmeye çalışan çağdaş bir eğitim felsefesidir. O, Amerikan toplumunda kişilerin bireyselliklerini onaylayarak ve kendilerini ifade etmelerini cesaretlendirerek insanların yaşamlarını iyileştirmeyi isteyen daha geniş bir ilerici hareketin parçasıdır. 1920'lerde kuruluşundan 1950'lerin ortalarına doğru ilerlemecilik Amerika'da en etkin eğitim görüşü olur (Johnson v.d/ 1985: 353; Rich/ 1992: 226).

İlerlemeciler Darwin'in değişim kavramı ile gelişme ve ilerlemenin prensiplerinden etkilenirler. Çünkü onlara göre yaşadığımız dünya tam olarak görünür bir şekilde değişmiyorsa da gerçekte değişmektedir. Değişim evrenin en temel karakteristiğidir. Bu evrende mutlak olan yoktur, daima sonsuza dek doğru olacak belirli bir evrensel gerçek bulunmamaktadır. Mutlak gerçeğe ulaşamazken, insan, günden güne deneme niteliğinde, yerine daha iyisini bulana kadar gerçek olarak kabul edebileceği doğrular ortaya koyar. Eğer bir şeylerin farklı olduğuna dair yeni bir kanıt ortaya çıkarsa her şey değişir (Morris/ 1963: 77): Bu ilerlemeciliğin eleştirel/yansıtıcı düşünce olarak isimlendirdiği bilimsel düşünme yoludur ve ilerlemeci eğitimin amacı bu yolla düşünme kapasitesini/yeteneğini geliştirmektir.

İlerlemeci filozoflar Pragmatizm (faydacılık), Instrumentalizm (Aletçilik) ve Experimentalizm (Deneyimcilik) olarak bilinen felsefi görüşlere sahiptirler. Onların arasında Charles Sanders Pierce ve William James, John Dewey'in görüşlerinin oluşmasında temel bir bileşim maddesi olmuşlardır (Morris/ 1963: 77; Johnson v.d/ 1985: 353; Kneller/ 1964: 94). Üçü de asla gerçekliğin bilinemeyeceğini söyler. Sadece günlük yaşamda bir takım duyumlarda bulunulduğu, bu yüzden pragmatizmin merkezini zeki bir şekilde deneyimleri yönetmekte odaklandığı görülür.

Dewey'in eğitim felsefesinin merkezini dolayısıyla ilerlemeci felsefenin temelini oluşturan üç fikir ortaya çıkar: deneyim teorisi, demokrasi kavramı, bilimsel metod. Bütün eğitim deneyimler tarafından

gerçekleşir. Bu deneyimler çocukta problemlere karşı farkındalık ve çevresine meydan okuma duygusu geliştirir (Hook/ 1973: 65). Böylece kendini veya çevresini kontrol etme potansiyeli artar.

İlerlemecilik kendi kendine düşünmeyi öğrenmelerinde bireylere yardım etmek üzerine büyük önem verir. Bu şekilde bağımsız öğrenme gerçekleşir, baskıcı görüşler tarafından fikirlerin kontrol edilmesi engellenir. Orijinal fikirli, yaratıcı bireyler yetiştirilir ve onların değişen şartlara zeki bir şekilde uyum sağlaması olası kılınır (Walker/ 1990:99-100). İlerlemeciliğe göre basit bir şekilde düşünerek öğrenilmez, yaparak öğrenilir. Yapılan şeylerle ilgili düşünerek öğrenilir. İlerlemeciliğin eğitim programında geliştirmeye çalıştığı yetenek budur (Morris/ 1963: 77). Bunu geliştirmenin en iyi yolu kendi deneyimlerindeki gerçek problemler üzerine zihnini kullanacağı doğrudan pratikler sağlamaktır. Öğrenmenin esas metodu problem çözümedir.

Gutek'e (2001: 313) göre ilerlemeci eğitim şu ilkeleri temel alır.

- Çocuğun doğal gelişimini sağlayıp, onun yaratıcılığını, kendini ifadesini, dürtülerini ortaya çıkaracak özgür davranışlara olanak sağlamalıdır.
- Tüm öğretime çocuğun ilgileri ve onun gerçek dünya ile bağlantı kurma yolları olan dürtüleri rehberlik etmelidir.
- İlerici bir öğretmen öğrencinin öğretimini tamamen yönlendirmekten ziyade onun araştırma faaliyetlerine yardımcı olmalıdır.
- Öğrenci başarısı onun zihinsel, psikolojik, ahlaki ve sosyal gelişimiyle ölçülmelidir.
- Çocuğun gereksinimlerinin karşılanması, yetilerinin geliştirilmesi için öğretmen, okul, ev ve aile arasında işbirliği sağlanmalıdır.
- İlerlemeci okul yeni eğitim düşüncelerinin uygulandığı bir laboratuvar olmalıdır.

İlerlemecilik eğitim felsefesinin bu temel ilkelerinin eğitim için karşılıkları aşağıdaki tabloda şöyle özetlenebilir.

Tablo 3

İlerlemeci Eğitim	
<i>Tema</i>	Değişim evrenin en temel karakteristiğidir.
<i>Eğitimsel Amaç</i>	Öğrencileri değişen dünyanın koşullarına aktif bir şekilde hazırlamaktır.
<i>Program</i>	Yaşamda hangi meslekler yada sorunlar varsa programda yer almalıdır.
<i>İçerik</i>	Bilginin mutlak doğru olmadığı, değişebileceği vurgulanmalıdır. Tüm dersler ve bunların içeriği öğrencinin ilgi ve yeteneğine uygun olmalıdır.
<i>Yöntem</i>	Bilimsel metod, problem çözme, işbirliği ile öğrenme
<i>Eğitim Ortamı</i>	Sınıf ortamı demokratik olmalı kesinlikle cezaya yer verilmemelidir. Kuramdan çok uygulamaya yer verilmelidir.
<i>Öğrencilerin Yeri</i>	Öğrenci eğitimin merkezinde yer alır ve diğer tüm değişkenler ona göre düzenlenir.
<i>Öğretmenin Rolü</i>	Öğretmen yol gösteren, rehberlik yapan bir rol üstlenir.
<i>Değerlendirme</i>	Öğrencinin yaşamda karşılaşacağı sorunlarla karşı karşıya getirilmeli, çözüp çözemediği sınanmalıdır. Değerlendirmede üründen çok sürece önem verilmelidir.

(Power/ 1982: 193; Sönmez/ 1998: 89; Şişman/ 2000: 99; Ergün/ 1996: 80; Tozlu/ 1997: 55)

2.4.Yeniden Kurmacılık (Reconstructionism):

Yeniden kurmacılık Dewey'in felsefesinden dallanıp budaklanarak toplumda yapılması istenen gelişmeleri başarmak için okulları kullanmaya liderlik eden bir yol izler. George S. Counts ve Harold Rugg'ın liderliğinde 1930'larda beliren yeniden kurmacılık daha sonra Theodore Brameld tarafından amacına ulaşır. Yeniden kurmacılığı kaçınılmaz hale getiren 1930'ların büyük bunalımı ve 1950'lerdeki nükleer yok olma tehlikesidir. Yeniden kurmacılık modern dünyanın belli başlı zorunlulukları ile uyum içinde olacak ve temel demokratik değerleri vurgulayacak yeni bir sosyal

düzeni sağlamak için istenir. Eğer dünya demokratik olursa kurumları ve kaynakları çalışan insanların kontrol edeceğine inanırlar. Onların amacı bütün milletlerin katıldığı uluslar arası bir dünya hükümetinin demokrasisini geliştirmektir (Oliva/ 2001: 174; Johnson v.d/ 1985; Rich/ 1992: 231).

Öğrencileri sosyal reform hareketlerinin önemi konusunda ikna etmek için etkili yöntemler kullanmayı öneren yeniden kurmacılık, sağlıklı bir sosyal teori olarak bireyleri eğitim yoluyla zamanın bunalımıyla başa çıkacak şekilde hazırlamayı talep eder. Bu nedenle halk eğitimini dünya reformasyonuna yön veren bir araç olarak görür.

Yeniden kurmacılık okulun basit bir şekilde kültürel mirası aktarmadığını ya da basit bir şekilde sosyal problemleri incelemediğini fakat sosyal ve politik problemleri çözümlmek için bir araç olduğunu ifade eder. Konu materyali de işsizlik, sağlık ihtiyaçları, konut gereksinimleri ve etnik problemler gibi henüz çözülmemiş tartışmalı sorunlardan oluşabilir (Oliva/ 2001: 174)

Yeniden kurulmuş bir toplum için eğitim dünya nüfusunun birbirine bağımlılığını -ekolojik ve ekonomik problemlerin nedenleri gibi- ortaya koyar. Böylece öğrenciler modern dünyanın gerçekliklerini incelemeye ihtiyaç duyarlar, global bir dünyada yaşamayı takdir ederler (Rich/ 1992: 231). Öğretmenler bu yüzden eleştirel bir şekilde kültürel mirası incelerler, tartışmalı konuları keşfederler, daha iyi bir dünya ve yeni bir vizyon sağlarlar ve kültürel gelişme programlarını organize etmek için öğrencilerin çabalarını harekete geçirirler.

Kneller (1964:121) yeniden kurmacılığın altı temel prensibini şu şekilde dile getirmektedir.

- Eğitimin esas amacı açık seçik bir şekilde bir sosyal reform hareketini tasarlamayı organize etmektir.
- Eğitimciler bu sosyal reform işinin sorumluluğunu gecikmeden üzerlerine almalıdır.
- Yeni sosyal düzende gerçek bir demokrasi uygulanmalıdır.

• Öğretmen öğrencilerini yeniden yapılandırma görüşünün kaçınılmazlığına ve doğruluğuna demokratik bir şekilde ikna etmelidir.

• Eğitimin anlamı ve amacı davranış bilimlerinin bulgularına göre yeniden gözden geçirilmeli, modern hale getirilmelidir.

• Çocuk, okul ve eğitim sosyal ve kültürel güçler tarafından şekillendirilirler.

Yeniden kurmacılık eğitim felsefesinin bu temel ilkelerinin eğitim için karşılıkları aşağıdaki tabloda şöyle özetlenebilir.

Tablo 4

Yeniden Kurmacı Eğitim	
<i>Tema</i>	Eğitim ilk olarak bir sosyal girişimdir. Okulun misyonu sosyal yeniden yapılanmayı organize etmektir.
<i>Eğitimsel Amaç</i>	Eğitim ideal bir sosyal düzen yaratmak için sorumludur. Kültürel aktarım esasır ve çok kültürlü bir toplumda bu aktarım kültürel çoğunluğun gerçeklerini kabul etmelidir.
<i>Program</i>	Okul programına çoğunluk veya ayrıcalıklı kültür tarafından egemen olunmamalıdır. Bütün kültürel öğeler ve değerler programda bir yer almalıdır.
<i>İçerik</i>	Bilgi kesin değil, her an değişebilecek bir nitelikte sunulmalıdır.
<i>Yöntem</i>	Bilimsel yöntem, eleştirel düşünme, problem çözme
<i>Eğitim Ortamı</i>	Ceza kesinlikle kullanılmamalı, sınıf ortamı demokratik olmalıdır.
<i>Öğrencilerin Yeri</i>	Öğrencilerin okula getirdiği kültürel öğeler değerlidir. Bütün kültürel geçmişlere saygı gösterildiğinde kişisel saygınlık ve sosyal sorumluluk artar.
<i>Öğretmenin Rolü</i>	Öğretmenler bütün kültürler için –eğitimde ve başka türlü- içten bir şekilde saygı göstermelidir. Bir okulun öğretim sınıfı toplumdaki çeşitli kültürleri temsil etmelidir.
<i>Değerlendirme</i>	Eleştirel düşünmeyi ve bilimsel yöntemi öğrencilerin kullanıp kullanmadığını ölçecek nicelik ve nitelikte olmalıdır.

(Power/ 1982: 193; Sönmez/ 1998: 89)

3. Bir Eğitim Felsefesi İnşa Etmek Üzerine

Bir eğitimci/öğretmen kendi eğitim felsefesini geliştirmeye başlamadan önce yaygın olarak uygulandığı görülen eğitim felsefelerini karşılaştırmalı olarak incelemeli, eleştirel bir bakış açısıyla analiz etmelidir. Daimici eğitim felsefesi evrensel gerçeklere göre bireyi yetiştirmeyi amaç edinirken, esasici eğitim felsefesi genel refahı ve sosyal birliği güvence altına almak için kültürel aktarımı amaç edinir. Bu durumda daimicilik evrensel temalar oluştururken, esasicilik milli kültüre ait temalar oluşturur. Her iki eğitim felsefesi de öğretmeni merkeze alır ve önceden belirlenmiş konuların öğrenciye aktarılması gerektiğini ileri sürer. Her ikisinde de öğretmen otoritesi hakimdir ve ceza/ödül yoluyla dış disiplin sağlanır. İlerlemeci eğitim felsefesi ise hem daimiciliğe hem esasiciliğe tezat teşkil eder. Çünkü daimicilikte ve esasicilikte mutlak doğrular varken, ilerlemeci eğitim felsefesinin ana teması “değişim” kavramı etrafında şekillenir. İlerlemeci eğitim değişen dünyanın koşullarına göre öğrenciyi yetiştirmeyi hedefler. Bu da demektir ki, öğrenciye verilecek mutlak bir bilgi yoktur, bilgi değişebilen bir niteliğe sahiptir. O halde yapılacak iş, öğrenciye bilgiyi yüklemek değil bilgiye ulaşmasını öğretmektir. Bu noktada eğitimin yöntemi de değişmekte, özellikle problem çözme üzerine odaklanmaktadır. Öğrenciyi aktif kılan bu sistem, disiplini de öğrencinin oto kontrolünü geliştirerek sağlar ve ceza/ödül gibi dış disiplin kavramlarını ortadan kaldırır. Yeniden kurmacı eğitim felsefesine bakıldığında ise bu üç eğitim felsefesinden farklı bir misyon yüklendiği görülür. Onun misyonu, sosyal yeniden yapılanmayı organize etmektir. Ayrıca ideal bir sosyal düzen yaratma sorumluluğunu da eğitime yükler. Yöntem ve eğitim ortamı açısından ilerlemecilikle aynı içeriği paylaşırken, programda farklı kültürel öğelere yer verdiği görülür.

Yukarıda gözden geçirilen dört eğitim felsefesi ve onların eğitim için yansımaları bazı eğitimciler/öğretmenler tarafından uygulanmış, bazı eğitimciler/öğretmenler tarafından da uygulanacak olması düşünülebilir. Bu felsefelerin biri veya bir kaçını onlar tarafından cazip bulunabilir ve fikir

edinmek için bunların kaynaklarına başvurabilirler. Fakat, tüm bu arayışlara rağmen, eğitime dair bir felsefi tutuma sahip olabilirler.

Bir eğitim felsefesi geliştirmeye nasıl başlanılacağı merak edildiğinde, belirli temel sorulara bazı felsefi cevaplar bulmak gerektiği fark edilir. Atılacak ilk adım, onların eğitimle ilgili olarak var olan inanç ve düşüncelerini gözden geçirmeleridir. Bununla ilgili temel sorular listelenir ve her soruya inanılan cevaplar yazılır. Bu sadece bir başlangıç noktasıdır. Birey temel sorular hakkındaki inançlarını ifade etmede etkili bir biçimde dile getirme ve tam anlamıyla bilinçli olma ihtiyacındadır. Böylece gelecek adım bu inançları destekleyecek sağlam nedenlerin/kanıtların örtüsünü kaldırmak ve her birinin mantıklı bir dayanakla ilişkili olduğundan emin olmaktır (Kneller/ 1964: 127; Rich/ 1992:249) Burada inançlarına destek bulmak kolay olmayabilir. Bu noktadan öteye hareket etmek düşünce tarihi boyunca eğitim filozoflarına liderlik eden fikirlere başvurarak başlar. Eğer mevcut inanç ve düşüncelerini destekleyecek sağlam dayanaklar bulamazlarsa, düşünce tarihi, onların inanç sistemini ve zihnini değiştirmek, geliştirmek ve yeniden yapılandırmakta imkanlar sağlar. Bu imkanları değerlendiren birey, bundan sonra, mantıksal olarak tutarlı ve birbirine bağlı bir sistem içinde onları organize etmeye çalışır. Bu eklektik bir yoldur ve sistematik bir felsefe inşa etmeye doğru atılan ilk düşünsel adımdır.

Tüm felsefeleri eklektik bir şekilde ele almaya başlayan birey kendi duygu ve düşüncelerini en iyi şekilde temsil eden, bir bütün içerisinde genelleştiren, bu idealleri hayat deneyimlerinden ve okudukları felsefelerden seçerek işe başlar. Örneğin, Hutchins'in programa dair tutumuna Deweyci epistemolojinin bir prensibini eklemek uyumsuzlukları kombine etmektir, çünkü Dewey ve Hutchins eğitime çok farklı bir şekilde bakarlar (Kneller/ 1964:127). Burada kişinin yapması gereken eğitim felsefelerinin genel olan bölgelerini saptamak ve onlar arasında bir köprü oluşturmaktır.

Broudy (1964: 381) tarafından bir eğitim felsefesi yapılandırmada izlenecek yol bireyin cevaplamaı gereken sorular halinde aşağıda özetlenmiştir.

• **Bir eğitim felsefesindeki başlıca problemleri listeleyebilir miyim?** Birey herhangi bir eğitim felsefesini incelerken, onun içindeki aksaklıkları, hataları, eksiklikleri ve çelişkileri ortaya koyabilmelidir. Eğer bunların farkına varamazsa her eğitim felsefesini olduğu gibi benimsemek zorunda kalır ki, bu da olumlu ile olumsuzun ayrımına varamamak ve eleştirel bir bakış açısıyla bakamamak demektir.

• **Bu problemlerin bir takım zorluklarını ortaya koymak için bazı savlar geliştirebilir miyim?** Kişi, bir eğitim felsefesi içindeki problemleri tespit ettikten sonra, bunları problem haline getiren zorlukların neler olduğunun bilincine varmalıdır. Bu zorlukları ortadan kaldırmak için bazı savlar geliştirmeli ve nasıl uygulamaya konulabileceğini tartışmalıdır. Zira felsefe, hayatın çözülmeyen ve güç problemleri karşısında asla geri çekilmeyen düşünceye dayalı bir tavidir.

• **Bu problemlerin her birinin mantıksal olarak değerleri ile nasıl ilişkileri olduğunu bazı ayrıntılarda gösterebilir miyim?** Birey bir eğitim felsefesindeki başlıca problemleri fark ettikten sonra, bu problemlerin her birinin değeriyle olan mantıksal ilişkilerini göz önüne sermelidir. Problemlerin karşılıklı etkileşimleri bilinirse çözüm yollarına ulaşmadaki ilk mesafe kat edilmiş olur.

• **Her problem alanı ile ilgili olarak tartışmanın her iki yanında yer alan başlıca savların taslağını çizebilir miyim?** Her problem alanı ile ilgili görüşlerin hem destekleyici hem reddedici olan savlarının genel bir taslağını oluşturmalıdır. Böylece bir düşüncenin yanında yer alan ve yanında yer almayan argümanlar dikkate alınmış olur.

• **Eğitim felsefesi veya felsefede bazı düşünürlerle bu savları teşhis edebilir miyim?** Her problem alanının her iki yanında yer alan savları destekleyen fikirler düşünce tarihi boyunca aranmalıdır. Eğitim filozofları/filozoflar tarafından ileri sürülen

görüşlerde bu savların kökleri teşhis edilmelidir. Böylece problem alanının kaynağına inilerek, sorgulanması sağlanır.

• **Programda, yöntemde veya organizasyonda verilmiş somut bir problemi, eğitim felsefesinde de bir problem olur diye yeniden şekillendirebilir miyim?** Eğitimin belirli bir alanında çıkan bir problem mutlaka eğitim felsefesini de etkileyecektir. Çünkü eğitim felsefesini oluşturan aynı zamanda program, yöntem ve organizasyon gibi öğelerdir. Eğer bu öğelerden birinde somut bir problem belirlenirse, onu yeniden şekillendirmek için girişimlerde bulunulmalıdır.

• **Onları okuduğumda ve onların arasından seçmek zor olduğunda bütün savlar bir değere sahipmiş gibi görünen bir duyguya sahip miyim?** Eğitim düşüncesi tarihi boyunca ileri sürülen bütün savlar birey için bir değere sahiptir. Bu yüzden başlangıçta onlar arasından seçim yapmak kişiye zor gelebilir. Ancak onları eleştirel bir gözle incelemeye aldığında kendisi için seçim yapma imkanı sağlayacaktır.

• **Eğitim, felsefe ve eğitim felsefesi sahalarında daha fazla okumak için herhangi bir dürtüye sahip miyim?** Kişi eğitim, felsefe ve eğitim felsefesi sahalarında daha fazla kaynak araştırıp, okuduğunda bu alanlardaki yetkinlik düzeyinin artacağını bilir. Bu yüzden kendine özgü bir eğitim felsefesi oluşturmak isteyenler daha fazla okuma, araştırma ihtiyacını hisseder.

• **Şimdiye kadar bu sahada yeteri kadar ele alınmayan ya da meşgul olunmayan soruların varlığını bulabilir miyim?** Eğitim, felsefe ve eğitim felsefesi alanlarında sürekli okuyanlar bu sahada yeteri kadar ele alınmayan ya da kafi derecede meşgul olunmayan soruların olduğunu farkına varabilirler. Bu tamamen bu alandaki araştırma ve keşfetme duygusunun sürekliliğine bağlıdır.

• **Bu alanda eğitim adına rahatsız edici ve can sıkıcı bazı görüşler saptayabilir miyim?** Eğitim, felsefe ve eğitim felsefesi

alanlarında çalışan birey birtakım eğitim problemlerini gün ışığına çıkartabilir. Bu eğitim problemlerini felsefi bir maharetle ele alıp tenkit ve tahlil ettiğinde bazı çözümler üretebilir. Çünkü felsefi tavır, olayları kritik etmeyi, araştırmayı, meseleleri bütün yönleriyle ele almayı, açık fikirliliği ve toleransı ifade eder. Ayrıca görünenin ötesine geçmeyi ve orayı kurcalamayı gerektiren bir istekliliği ortaya koyar.

Eğer birey bu soruların çoğuna olumlu bir cevap verebiliyorsa, kendi eğitim felsefesini inşa etmeye hazır demektir. Onu tamamlamak için hayatının çoğunu harçayabilir ama binayı yapmak için şimdi gerekli kavramsal materyallerin ve aletlerin bir çoğuna sahiptir. Kendi eğitim felsefesinin bir diğerine benzeyip benzemediği önemli değildir. Önemli olan kişinin kendi deneyimleri ve tepkileri ışığında kendi eğitim felsefesini inşa etmesidir.

4.Sonuç

Kişiyeye özgü bir eğitim felsefesine sahip olmak hem kişisel hem de profesyonel olarak arzu edilebilir ve bu da bireye mesleki görüşlerinin oluşmasında yardımcı olabilir. Birey adım adım kendi felsefesini yapılandırmaya başladığında kavramsal objektifi bile değişebilir. Öğrencileri, öğretmenleri, müfettişleri, müdürleri, ebeveynleri, toplumu yeni biçimlerde ve örneklerde daha iyi algılayabilir. Diğer yandan sahip olduğu değer yargıları da değişebilir. Hayatının tartışmalar, okumalar, araştırmalar ve kendi yaşamının deneyimleriyle kombine edilmiş kavramsal bir şema üzerine teşekkül ettiğini görebilir.

Kendine özgü bir eğitim felsefesi edinmek için öncelikle kişinin hayatta amaçladığı şeyi bulmak, en çok önem verdiği değerlerin, en yararlı olduğunu düşündüğü bilgilerin neler olduğunu saptamak için hayatını inceleyebilir. İnsanlığın sağlık ve mutluluğu için kişisel olarak onu gerçekten ilgilendiren şey nedir? İnsanları sevdiğini söylediğinde tam olarak ne demek

istemektedir? Çocukları sevme nedenini analiz edebilir mi? Çocukları sevdiği şekilde bilgiyi de sevebilir mi?

Bireyin bu sorulara cevabı ne olursa olsun kendi kendini analiz etmede ona faydası olabilir. Çünkü yaşamın herhangi bir yerinde nereye gittiğini bilmek amacıyla kendine bir felsefe edinmesi gerekir. O, felsefi yelpazede bir grup ya da birey olarak durduğu yeri bilmelidir. O, eklektik bir yaklaşımla çeşitli felsefelerden en iyi görünenleri seçebilir. Belki de kusursuz bir esasıcı ya da kusursuz bir ilerlemeci olmadığını keşfedebilir. Ama ilerlemeci düşünceye doğru eğilim gösteren bir esasıcı olabilir veya tersine esasıcı düşünceye doğru eğilim gösteren bir ilerlemeci olabilir. Ancak kendi felsefesini düşünmek için zaman harcamalı ve tutarlı ifadelerle onları formüle edebilmelidir. Ama felsefi formülasyon bir aktivite değildir (Oliva/ 2001: 189; Kneller/ 1964: 128). Gerçek anlamda bireyin felsefi ifadesi “bu benim durduğum yer” ya da “bu benim inandığım şey” anlamına gelen bir beyandır.

Birey felsefeye devam ettiğinde muhteşem bir aydınlanma içinde felsefi araştırmaların asla sonunun olmamasının nedenini keşfeder. Çünkü insanlığın uğraştığı problemler her yeni çağda yeni bir ortamda tekrar gün ışığına çıkar, ancak eski çözümler hiçbir zaman yeterli olmaz. Felsefe gelişen akıldır, bu nedenle kendi çözümlerinden önce büyür, gelişir (Broudy/ 1964: 382). Bu durumda felsefe öğretmenlerin hayal gücünü özgürlüğe kavuşturur ve aynı zamanda onların zekalarını denetler. Eğitim problemlerinin felsefedeki köklerine inerek bu problemleri daha geniş bir perspektiften görür.

Felsefeyi kullanmayan bir eğitimci kaçınılmaz bir şekilde yüzeysel ve özensizdir. Böyle bir eğitimci iyi veya kötü olarak nitelendirilebilir. Eğer iyiye şüphesiz olabileceğinden çok daha az iyidir. Ama kötüye ancak felsefe sayesinde iyi olma alternatifine sahip olabilir.

KAYNAKÇA

- Broudy, H. S.; *Building a Philosophy of Education*, USA, Prentice Hall ,1964.
- Doll, R.C.; *Curriculum İmprovement*, Massachusetts, Allyn and Bacon, 1978.
- Ergün, M. ; *Eğitim Felsefesi*, Ankara, Ocak, 1996.
- Gutek, G.; *Eğitime Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar*, Ankara, Utopya, 2001.
- Hook, S.; *Education & The Taming of Power*, Open Court Publishing, İllinois, Allyn and Bacon, 1973.
- Johnson, Collins; Dupuis & Johansen; *İntroduction to the Foundations of American Education*, Massachusetts, Allyn and Bacon, 1985.
- Kneller, G. F.; *İntroduction to the Philosophy of Education*, USA, John Willey & Sons, 1964.
- Morris, V. C.; *Becoming An Educator*, Boston, Houghton Mifflin, 1963.
- Oliva, Peter, F.; *Developing the Curriculum*, USA, Longman, 2001.
- Park, J.; *The Philosophy of Education*, New York, Mac Millan, , 1966.
- Power, E. J.; *Philosophy of Education*, , USA, Prentice Hall , 1982.
- Pulliam, J. D.; *History of Education in America*, Merrill, USA, 1987.
- Rich, J. M.; *Foundations of Education Perspectives on American Education*, USA, Mac Millan, 1992.
- Russell, B.; *Batı Felsefesi Tarihi*, İstanbul, Say, 1997
- Schofield, H.; *The Philosophy of Education*, GB, George Allen & Unwin, 1972.
- Sönmez, V.; *Eğitim Felsefesi*, Ankara, Anı, 1998.
- Şişman, M. ; *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Ankara, Pegem A, 2000.
- Tozlu, N. ; *Eğitim Felsefesi*, İstanbul, MEB, 1997.
- Walker, D.; *Fundamentals of Curriculum*, USA, Harcourt Brace Jovanovich,1990.
- Wiles & Bondi; *Curriculum Development*, USA, Merrill, 1989.